

Zprávy / Chronicle

Stalo se...

XX. mezinárodní kongres International Oral History Association

Michal Louč

Ve dnech 18.–21. června 2018 se v konferenčním centru Paviljonki ve finském Jyväskylä konal XX. mezinárodní kongres International Oral History Association (IOHA) s podtitulem *Memory and Narration*. Organizátorem konference byla Jyväskylská univerzita ve spolupráci s Finnish Oral History Network (FOHN) a IOHA. Konferenční program byl skutečně nabitý. Zaznělo okolo 300 příspěvků (včetně čtyř key note), byla připravena výstava projektových posterů a další doprovodný program (např. prohlídka muzea Alvara Alta a jím navrženého univerzitního areálu). Z České republiky na konferenci přijelo 17 vystupujících. Tematicky byla konference jako obvykle široce rozkročená. Mezi hlavní okruhy patřilo trauma a konflikty, výzkumná metodologie a etika (sdílená autorita, mocenské vztahy), technologie (digitalizace, online archivy, strojové rozpoznávání řeči), využití orální historie ve vzdělávání (včetně muzeí a archivů), či další dílčí témata, jako je feminismus a LGBT, dětství a rodinná paměť, zdraví a nemoci, průmysl, nebo umění (divadlo, literatura, gaming, čtenářství). Jelikož kongres probíhal v osmi paralelních sekcích, nebylo v lidských silách sledovat vše, krátce se zastavím alespoň u některých příspěvků.

I letošní konference potvrdila silný zájem o problematiku válek, represí a traumatu, přičemž v mnoha vystoupeních zazněly pojmy jako ticho, nebo potlačené vzpomínky (*silences, silenced memories*). Vilho Amukwaya Shigwedha (University of Namibia, Namíbie) hovořil o masakru spáchaném roku 1978 v táboře Cassinga jihoafrickými vojáky na namibijských uprchlících. Stručně přiblížil protikladné paměti této události, které analyzoval ve své knize *The Aftermath of Cassinga Massacre*. Při konferenci se zaměřil na vzpomínky obětí masakru, které utrpěly nejen zjevné fyzické, ale také méně viditelné psychické trauma. Eerika Koskinen-Koivisto (University of

Jyvaskylä, Finsko) přiblížila dětskou zkušenost druhé světové války v Laponsku. Vyprávěla nejen o traumatických zážitcích (bombardování, útoky partyzánů, nemoci), ale také o pozdějším obtížném vzpomínání (mimo jiné kvůli ambivalentnímu vztahu k německým vojákům) a místech paměti rozpoznatelných v materiální kultuře, pomnicích, nebo krajíně samotné.

Erin Jessee (University of Glasgow, UK) v příspěvku *Conceptualizing trauma in the aftermath of 1994 Rrandan genocide* shrnula poznatky své knihy *Negotiating Genocide in Rwanda. The Politics of History*. Mimo jiné zkoumala, jak část obětí formuje svou identitu kolem traumatu (PTSD – posttraumatická stresová porucha), zatímco jiní tento rámec odmítají. Zemi ovládající Rwandská vlastenecká fronta přitom různými způsoby (muzea, média, neziskové organizace) podporuje oficiální narativ genocidy a zajišťuje potřebnou podporu jejím obětem. Traumatu způsobenému rwandskou genocidou je přitom věnována velká pozornost. Autorka uvedla, že databáze Google Scholar na toto téma registruje více než 40 000 publikací. *Ondřej Žíla* (Karlova univerzita, ČR) vyprávěl o vzpomínkách na exodus sarajevských Srbů z města po skončení války v Bosně a Hercegovině.²³⁴

Autoři hned několika příspěvků se zabývali pamětí, respektive rodinnou a mezigenerační pamětí. *Klára Kohoutová* a *Lucia Heldáková* (Slovenská akademie věd, Slovensko) se zaměřily na narativy členů několika generací rodin, které se staly součástí poválečné výměny obyvatel mezi Československem a Maďarskem. Diskutovány byly například proměny jejich identit, otázka stigmatizace, popřípadě jaký příběh přesídlení zůstal zachován v rodinné paměti. *Michal Pavlásek* (Akademie věd, ČR) hovořil o mezigenerační paměti příslušníků české menšiny v Chorvatsku. Rodinné narativy přitom představil jako jeden z prostředků mezigeneračního předávání hodnot a morálních měřítek. Zmínil rovněž problém rehabilitace ustašovské ideologie, a naopak stigmatizace antifašistů, ke kterým nemalá část chorvatských Čechů za druhé světové války patřila. *Oto Polouček* (Masarykova univerzita, ČR) zkoumal proměny společenského a kulturního života na jihomoravské vesnici. Jejich součástí byla mimo jiné stavba velkých kulturních domů v době tzv. normalizace, rostoucí motorizace, díky které se do kulturního života zapojovali lidé ze

²³⁴ Více o výzkumu viz ŽÍLA, Ondřej. Exodus Srbů ze Sarajeva po skončení války v Bosně a Hercegovině: základní východiska zkoumání. In: ŠTĚPÁNEK, Václav – MITÁČEK, Jiří (eds.) *Studia Balkanica Bohemo-Slovaca VII*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2017. s. 363–374.

vzdálenějších obcí, nebo nástup rockové hudby, která vytlačovala tradiční dechovku. Zajímavá je autorem zmíněná role rockových skupin režimem v 70. letech vytlačených z center na periferie. Miroslav Vaněk (Akademie věd, ČR) popsal aktuální projekt *Studentská generace 1989 v časosběrném pohledu: životopisná interview po dvaceti letech*, v jehož rámci jsou znovu prováděny rozhovory s tehdejšími studentskými vůdci.²³⁵ Mimo jiné diskutoval proměny (heroizaci) paměti narátorů, metodologické problémy výzkumu, popř. vliv aktuální politické situace v ČR.

Lenka Krátká (Akademie věd, ČR) ve svém vystoupení porovnávala dva typy pramenů pro zkoumání historie Československých aerolinií (ČSA): autobiografická vyprávění a memoáry jejich pracovníků. ČSA byly tématem také příspěvku *Rudolfa Andraschka* (Univerzita Karlova, ČR), který se tímto tématem zabývá v rámci svého doktorského studia. Andraschko se zaměřil na roky 1967–1975. Zajímal se o osudy rehabilitovaných pilotů v době tzv. pražského jara, politický a mocenský dohled nad společností, nebo citlivá témata v provedených rozhovorech (pašování, dohled StB, nebo politická angažovanost zaměstnanců). *Pavel Stehlík* (Vojenský historický ústav, ČR) shrnul svůj výzkum vedený mezi českými příslušníky vojenské mise v Mali. Zaměřil se na obranu hotelového komplexu v letovisku Kangaba při útoku teroristů v červnu 2017. *Michal Louč* (Ústav pro studium totalitních režimů, ČR) představil probíhající projekt výzkumu československého vězeňství v letech 1965–1992. Zaměřil se na použitou narativní metodu a dosavadní výsledky výzkumu. Představil tři hlavní narativy pojící se k československému vězeňství a popsal jejich měnící se vliv, vzájemné soupeření i integraci do vyprávění jednotlivých narátorů.

Zajímavá debata se vyvinula v souvislosti s příspěvkem Davida Beorlegui (Universidad del País Vasco, Španělsko) o zániku velkých průmyslových podniků v Bilbao v 70.–80. letech 20. století. Autor je v kontaktu s bývalými pracovníky těchto podniků, kteří si zachovali silnou hrdost na své někdejší zaměstnání a dodnes shromažďují a opravují všemožné s průmyslem spojené artefakty. Jejich vnímání historie města je v kontrastu s jeho aktuální proměnou, která se tyto tradice snaží spíše upozadit. Beorlegui v této souvislosti hovoří o radikální nostalgii bývalých pracovníků

²³⁵ Pro původní výzkum viz OTÁHAL, Milan – VANĚK, Miroslav. *Sto studentských revolucí: Studenti v období pádu komunismu životopisná vyprávění*. Praha: Lidové noviny, 1999. 860 s.

MEMO 2018/1

průmyslu, přičemž obdobné postoje našly ve svých výzkumech rovněž do diskuse zapojené finské výzkumnice Niina Naarminen a Eerika Koskinen-Koinsto.

V průběhu konference se jako obvykle uskutečnila valná hromada IOHA spojená s volbou nového vedení. Bylo také rozhodnuto, že příští kongres IOHA se bude konat roku 2020 v Singapuru.

Místo konání konference finské Jyväskylä. Foto Michal Louč.

Místo konání konference finské Jyväskylä. Foto Michal Louč.